

PRACA PISEMNA:

ANALIZA I INTERPRETACJA UTWORU DRAMATYCZNEGO/EPICKIEGO

I akapit

- przedstawienie autora i utworu
- określenie epoki, w której tworzył pisarz (jeśli jesteśmy w stanie to zrobić¹)
- wyjaśnienie powodów dla których napisał swój utwór (geneza utworu – przyczyny powstania dzieła)
- określenie funkcji, jakie pełni utwór w danym okresie literackim (np. *Przedwiośnie* - powieść jako ostrzeżenie przed rewolucją, *Potop* - „ku pokrzepieniu serc”, *Dziady* - pocieszenie Polaków po przegranym powstaniu listopadowym, odwołanie do mesjanistycznej wizji narodu polskiego, itp.)
- wskazanie nadrzędnego sensu utworu, sprecyzowanie zakresu poszukiwań – sformułowanie wstępnej hipotezy interpretacyjnej np. *Powieść Władysława Reymonta ukazuje nam życie chłopów, tradycje i obyczaje ludzi mieszkających na wsi, podejmuje także problem relacji między naturą a człowiekiem.*
- Wskazanie miejsc oraz czasu wydarzeń (np. *Przedstawione w powieści wydarzenia rozgrywają się w Paryżu, Warszawie, Cisach i Sosnowcu. Akcja toczy się na przełomie XIX i XX wieku, czyli w czasach współczesnych Żeromskiemu.*).
- Odwołanie się do gatunku literackiego (określamy typ powieści/ typ dramatu)
- Przedstawienie głównych wątków utworu, szczególnie tego, z którym mamy do czynienia w temacie pracy np. „*Lalka*” jako powieść realistyczna łączy w sobie wiele wątków: erotyczny (historia nieszczęśliwej miłości Wokulskiego i Łęckiej), fantastyczno-naukowy (badania Ochockiego, wynalazki Geista), historyczny (powstanie styczniowe, Wiosna Ludów). W kontekście tematu mojej pracy najważniejszy wydaje się jednak wątek społeczny, w którym Prus dokonuje prezentacji społeczeństwa polskiego na przykładzie mieszkańców Warszawy.
- Przedstawienie bohaterów występujących we fragmencie (wprowadzenie ich a nie opisywanie! np. *Jednym z bohaterów powieści jest Sonia, córka alkoholika Marmieladowa. Dziewczyna ze względu na trudną sytuację w domu uprawia prostytutkę, aby w ten sposób pomóc swojej matce, Katarzynie Iwanowie.*).

II akapit – analiza fragmentu powieści/dramatu:

- Umiejscowienie sceny w kontekście całego utworu np. *Przedstawione we fragmencie wydarzenia mają miejsce tuż po powrocie Cezarego ze spotkania z komunistami. Baryka oburzony tym co usłyszał, wdaje się w ostrą dyskusję z Szymonem Gajowcem.* albo: *Ukazane we fragmencie spotkanie Judyma i Podborskiej jest końcową sceną utworu.*
- opisujemy miejsce wydarzeń (tylko na podstawie fragmentu (zwróć uwagę, że może ono budować odpowiedni nastrój, mieć symboliczny charakter itp.)
- główną część tego akapitu zajmuje analiza i interpretacja tego o czym mówią bohaterowie i jak się zachowują w danej scenie:
 - opisz głoszone przez nich poglądy
 - zwróć uwagę na ich zachowanie np. *A pójdiesz ty – krzyknął Boryna;*
 - przedstaw język jakim się posługują, emocje jakie im towarzyszą w czasie rozmowy
 - jak odnoszą się do siebie nawzajem, jak reagują na usłyszane słowa
- przywołaj w pracy najważniejsze cytaty, zdania z fragmentu, które z punktu widzenia pracy i tematu są istotne np. *Świadczą o tym słowa Judyma: „Nie mogę mieć ani żony...”*.
- jeśli we fragmencie pojawi się nawiązanie do tytułu powieści to koniecznie o tym napisz!
- Podczas analizy fragmentu dramatu zwracaj uwagę na didaskalia i tekst poboczny (znajdują się tam informacje na temat zachowania bohaterów).

III akapit – sformułuj wnioski na podstawie zanalizowanego fragmentu utworu:

- jeszcze raz wskaż przyczyny i konsekwencje przeprowadzonej rozmowy
- wyjaśnij do czego doprowadziła dana scena, co uświadomili sobie jej bohaterowie, czego się dowiedzieli o sobie i innych ludziach
- wskaż typ narracji (narracja pierwszoosobowa lub narracja trzecioosobowa [narrator wszechwiedzący]),

¹ Za błędne wskazania (informacje) egzaminator odbiera punkty.

- jeśli w temacie należy określić źródła dramatyczności/przywołać kontekst historycznoliteracki/wyjaśnić kluczowy charakter sceny, to zrób to teraz

IV akapit – analiza i interpretacja fragmentu w kontekście całego utworu:

- wskaż do czego doprowadziła zanalizowana przez ciebie scena
- czy bohaterowie dalej postępują w taki sposób jak w przedstawionej scenie? co się zmieniło
- jeśli fragment przedstawia ostatnią scenę utworu, to teraz należy cofnąć się i prześledzić co się złożyło na postępowanie bohatera (zawsze miej na uwadze temat pracy – nie chodzi o to, żeby tylko opisać kolejne losy bohatera, trzeba je rozpatrywać w odniesieniu do tematu)
- podawaj konkretne przykłady np. *O polskości Baryki świadczą: udział w wojnie polsko-bolszewickiej,...* itd.

V akapit – podsumowanie – interpretacja uogólniająca: jeszcze raz wracasz do tematu swojej pracy i odpowiadasz na zadane w nim pytanie lub w formie zdania twierdzącego określasz to co było istotą tego zadania. W uogólnieniu prezentujesz postawę bohatera – warto ją nazwać np. *postawa typowa dla romantyka, postawa heroiczna*. Przywołujesz odpowiednie konteksty. Tekst literacki wartościujemy a nie oceniamy – nie pisz, że rozumiesz bohatera, że się z nim zgadzasz itp.

Przykładowe polecenia w tematach maturalnych:

1. Dramatyczność sceny (np. *Wyjaśnij na czym polega dramatyzm sceny/ określ źródła dramatyczności itp.*):

- nastrój sceny (zmierzch, noc, burza itp.)
- bohater uświadamia sobie prawdę o sobie/o świecie itp.
- scena ukazuje jakiś konflikt - konfrontacja przeciwnych stanowisk (kłótnia, dyskusja)
- dynamika sceny, stopniowanie napięcia,
- przewaga dialogu,
- wyeksponowanie emocji w kreacji bohaterów,
- pod względem językowym: pojawia się dużo wykrzyknień, epitetów, itp. –środków stylistycznych odzwierciedlających emocje.

2. Kluczowy charakter sceny (np. *Wyjaśnij na czym polega kluczowy charakter sceny*):

- we fragmencie pojawia się tytuł utworu (np. *Przedwiośnie, Ludzie bezdomni, Granica itp.*) -we fragmencie znajduje się jedna z możliwych interpretacji tytułu powieści/opowiadania
- scena prowadzi do ostatecznego zamknięcia losów bohatera/ bohater podejmuje ostateczną decyzję, dokonuje wyboru itp.
- scena ma charakter przełomowy, jest punktem kulminacyjnym utworu
- fragment (scena) wskazuje podstawowe problemy powieści

3. Kontekst historycznoliteracki:

- przywołujemy hasła z epoki literackiej, które dostrzegamy we fragmencie np. *Lalka - praca u podstaw, asymilacja, ewolucjonizm*.
- przywołujemy wydarzenia historyczne do których odwołuje się autor/ które pozwalają nam lepiej zrozumieć utwór, losy bohatera itp. np. *Wesele – rabacja galicyjska, powstanie kościuszkowskie*